PRIM'AWLA QORTI CIVILI
ONOR IMHALLEF ANNA FELICE
(SEDE KOSTITUZZJONALI)

Illum 04 ta' Mejju, 2016

Referenza Kostituzzjonali Nru: 57/2012 AF

Il-Pulizija
(Spettur Anthony Agius)

vs

Angelo Abela

Il-Qorti:

Rat ir-referenza maghmula lilha mill-Qorti tal-Magistrati bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali fit-13 ta' Lulju, 2012, li permezz taghha (fuq talba maghmula mill-avukati difensuri tal-akkuzat, Angelo Abela, b'nota imressqa fid-9 ta' Marzu, 2012,) talbet lil din il-Qorti tqis it-talba tal-imputat limitatament fis-sens li: "*tiddetermina jekk id-dewmien tal-Kummissarju tat-Taxxi biex jakkuza lill-imputat bir-reat odjern jillediex id-drittijiet tieghu sanciti permezz ta' l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni u biex tiddetermina wkoll jekk il-proceduri penali odjerni in kwantu jsegwu l-imposizzjoni ta' taxxa addizzjonali kontra l-imputat jilledux id-drittijiet ta' l-imputat*

sanciti permezz ta' l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 4 tas-Sebgha Protocol tal-Konvenzjoni."

Rat id-digriet taghha tal-24 ta' Lulju, 2012, li bih appuntat ir-Referenza Kostituzzjonali ghas-smigh ghall-10 ta' Ottubru, 2012, u ordnat li ssir in-notifika lill-Avukat Generali, li jkollu ghoxrin gurnata ghar-risposta.

Rat ir-risposta tal-Avukat Generali u tal-Kummissarju tal-Pulizija tal-24 t'Ottubru 2012, li permezz taghha esponew illi l-allegazzjonijiet tal-imputat Abela huma nfondati fil-fatt u fid-dritt. Huma jirrespingu kull allegazzjoni li 'd-dewmien' tal-Kummissarju tat-Taxxi biex jakkuza l-imputat huwa leziv ghad-drittijiet ta' l-imputat sancit permezz tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6 tal-Kostituzzjoni Ewropea, peress li:

(i) sehhew qabel ma nbdew il-procedimenti kontra l-akkuzat;

(ii) in-nuqqas ta' applikabbilità ta' l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni in kwantu l-lanjanza t'Abela la tammonta ghal drittijiet civili u tal-obbligi tieghu u lanqas ghal akkuza kriminali kif irid l-istess artikolu, izda purament fiskali u tirreferi ghal qabel ma ttiehdu l-proceduri kriminali kontrih, filwaqt li l-protezzjoni taht l-imsemmi artikolu tiskatta biss meta l-akkuzat ikun formalment notifikat bl-akkuza kontra tieghu; u

(iii) fil-mertu l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni jipprovdi li sabiex jigi garantit id-dritt ghas-smigh xieraq, is-smigh ghandu jsir fi zmien ragonevoli u jinstema' minn Qorti indipendenti u imparzjali mwaqqfa b'ligi, mentri l-artikolu 6 tal-Konvenzjooni imur oltrè meta jipprovdi li s-smigh ghandu jkun pubbliku quddiem tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'ligi. Isostnu li stharrig ta' ksur ghandu jkun ezaminat fl-assjem tal-proceduri gudizzjarji u mhux element in izolazzjoni u li d-dewmien, irid jigi ppruvat li kien kappriccjuz u intiz biex jizvantagga lill-imputat.

Fir-rigward tal-allegazzjoni li l-proceduri penali kienu bi ksur tad-drittijiet sanciti permezz tal-artikolu 39 u l-artikolu 4 tas-Seba' Protokoll tal-Konvenzjoni, l-Avukat Generali jishaq:

(I) li l-imputat ma giex soggett ghal ebda proceduri kriminali dupplici;

(II) li l-imputat mhux qieghed jaghmel distinzjoni xierqa bejn taxxa addizzjonali, li hija wahda amministrattiva u multi ta' natura penali li jistghu jigu imposti biss minn Qorti wara sejbien ta' htija ta' reat kriminali; u

(III) isegwi li l-Kummissarju ma ghandu ebda poter jimponi penali ta' natura kriminali, peress li t-taxxa addizzjonali hija wahda amministrativa li ma tista' qatt tigi klassifikata bhala piena u ghalhekk irrespingew kull allegat ksur tal-principju *ne bis in idem.*

Semghet ix-xhieda mressqa *viva voce,* rat ix-xhieda moghtija permezz ta' l-affidavit, rat id-dokumenti pprezentati fl-atti.

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet u semghet ukoll lid-difensuri tal-partijiet jittrattaw il-kawza.

Rat li l-kawza thalliet ghas-sentenza.

Ikkunsidrat illi fil-31 ta' Mejju, 2011, inharget tahrika lil Angelo Abela fuq talba tal-Kummissarju tat-Taxxi Interni li tghid:

> "*inti akkuzat talli bhala Direttur tal-kumpanija Camela Contractors Limited (C-25539) ghas-snin 2000 u 2001 b'diversi atti maghmulin minnhekk, ukoll jekk fi zminijiet differenti, u li jkunu jiksru l-istess disposizzjoni tal-ligi u li gew maghmulin b'rizoluzzjoni wahda inqast li tibghat il-formuli tat-taxxa skont id-disposizzjonijiet tar-regoli msemmija fis-subartikoli (1) u (2) tal-artikolu 23 tal-Kap. 372 kif ukoll fir-regoli tal-1998 dwar Final Settlement System (FSS) A.L. 88 tal-1998 mahruga ai termini tal-hawn fuq imsemmi artikolu 23 nqast milli thares id-disposizzjonijiet ta' dawk ir-regoli.*"

Mill-atti jirrizulta li s-socjetà Camela Contractors Limited applikat ghal P.E. Number mad-Dipartiment tat-Taxxi Interni f'Jannar tas-sena 2000, u fl-istess gurnata, nfetah kont fis-sistema tad-Dipartiment sabiex fih jibdew dehlin il-pagamenti

mensili tal-FS5s. Mix-xhieda tar-rapprezentant tad-Dipartiment, Stefan Azzopardi, jirrizulta li f'dan il-kont dahlu biss id-dokumenti tal-ahhar tas-sena, senjatament l-FS7s u l-FS3, izda ma sarux l-pagamenti mensili tal-FS5 hekk kif kienet obbligata li taghmel is-socjetà Camela Contractors Limited. Sussegwentement dan il-kont waqaf jopera fl-2001, però qatt ma mtliet il-formola sabiex jinghalaq dan il-kont.

Id-Dipartiment baghat numru ta' avvizi lis-socjetà in kwistjoni sabiex jinterpellawha thallas l-ammonti dovuti minnha. Mid-dokumenti esebiti minnu bhala Dok. SA 16 a fol. 57 tal-process jirrizulta li fl-2008, id-Dipartiment kien qieghed jippretendi hlas konsistenti fis-segwenti: Ghas-sena 2000 – Taxxa €2115, oltrè ma’ €15,832.42 bhala bolol ta’ l-impjegati; u ghas-sena 2001 – Taxxa €2546, filwaqt li €14,238.8 kienu dovuti bhala bolol ta’ l-impjegati. Minn Dok. SA 17 jirrizulta wkoll li nghatat twissija ta’ proceduri kriminali fit-8 ta’ Lulju, 2010. Azzopardi, kkonferma li d-Dipartiment kiteb lill-Pulizija sabiex jittiehdu l-passi fil-konfront tal-akkuzat f'Lulju, 2011. Mistoqsi r-raguni ghalfejn dam daqshekk sabiex jinhareg l-avviz ghall-prosekuzzjoni kriminali fuq nuqqasijiet tas-snin 2000 u 2001, huwa ma setax jaghti raguni.

F’xhieda ulterjuri tieghu, Azzopardi jispjega li ghar-rigward tas-sena 2000, id-dokumenti tat-taxxa kienu ntbaghtu u b’hekk id-Dipartiment kellu l-ammonti stabbiliti u finalizzati sa mill-24 ta’ Lulju, 2003, izda fir-rigward tas-sena 2001, l-FS7 dahal ghandhom fil-21 t’Ottubru, 2011, sahansitra wara li nbdew il-proceduri kriminali (minn certu D. Camilleri ghan-nom ta’ J. Camilleri). Dan ix-xhud ikompli jispjega li d-dokumenti tas-sena 2000 ma setghux jinstabu fid-Dipartiment peress li huma antiki, izda kien hemm id-*data* kollha mdahhla fil-kompjuter. Jghid ukoll li ghalkemm kienu nbdew il-proceduri kriminali kontra Joseph Camilleri, fl-istess gurnata li nharget it-tahrika fil-konfront t’Abela, dan Camilleri gie nieqes. Jirrizulta wkoll minn Dok SA 18 sa SA 20 li ghalkemm inghatat l-opportunità lis-socjetà Camela Contractors Limited, hija naqset milli taghmel uzu mill-iskema mahruga mid-Dipartiment li permezz taghha l-multi amministrattivi gew imnaqqsa b’90%, ghal min ihallas dak dovut f’pagament wiehed u bi 80%, ghal min jaghzel li jhallas dak dovut b’pagamenti rateali.

Il-pretensjonijiet tad-Dipartiment tat-Taxxi Interni fil-konfront tas-socjetà Camela Contractors Limited, skond ix-xhieda tal-istess impjegat tad-Dipartiment, moghtija waqt is-seduta tat-28 ta' Jannar, 2015, jikkonsistu fis-segwenti: Ghas-sena 2000 – Taxxa € 5604, kif ukoll €41,955 bhala bolol ta' l-impjegati; Ghas-sena 2001 – Taxxa €6441, oltrè € 36,044. 86 bhala bolol ta' l-impjegati. - liema ammonti jinkludu kemm it-taxxa, u t-taxxa addizzjonali, kif ukoll l-ammont originali tal-bolol, oltrè l-ammont ta' kontribuzzjonijiet addizzjonali.

Mix-xhieda ta' Catherine Cachia, ukoll impjegata mad-Dipartiment tat-Taxxi Interni, rrizulta li d-Dipartiment kien bghatt diversi ittri fl-ufficcju tal-kumpanija, hekk kif kien jirrizulta mill-indirizz ta' registrazzjoni tal-kumpanija. Izda wara li dawn baqghu gejjin lura, saru l-verifiki opportuni u ghalhekk fis-sena 2008, bdew jintbaghtu fl-indirizz tal-akkuzat Abela. Mistoqsija r-raguni ghaliex id-Dipartiment dam tant sabiex jiehu l-passi odjerni, hija tispjega li l-policy precedenti tad-Dipartiment ma kenitx li ssir din it-tip ta' kawza kriminali, izda li tohrog akkuza ta' mizapproprjazzjoni, meta jkun hemm certu ammont ta' flus involuti. Inoltrè hija esebiet kemm l-ittra li ntbaghtet fl-indirriz tal-akkuzat Abela, fil-25 ta' Awwissu, 2008, immarkata bhala Dok. CC2 a fol. 69 tal-process, kif ukoll ir-risposta ta'Abela ghaliha, esebita bhala Dok. CC3 a fol. 70 tal-process. F'din l-ahhar ittra Abela spjega id-diffikultajiet li kellu.

Xehed Joseph Galea Musù li kien jokkupa l-kariga ta' Kummissarju tat-Taxxi Interni sas-sena 1999 u qal li dwar in-nuqqas ta' hlas ta' kontribuzzjonijiet tal-impjegati, fiz-zmien li huwa kien jokkupa din il-kariga, r-rwol tad-Dipartiment kien limitat ghal rapport li jsir lill-Pulizija. Filwaqt li Carmel Conti, li kien jokkupa l-istess kariga bejn is-snin 2008 u 2011, jghid li kien hemm direttur specifikatament inkarigat fuq il-gbir ta' flus u dan kien jagixxi b'konsultazzjoni mieghu. Huwa spjega li ftit wara li sar Kummissarju, kellu diskussjonijiet mal-Kummissarju tal-Pulizija sabiex jinbdew isiru l-proceduri taht l-artikolu 23, dan wara li d-Direttur koncernat jara li fejn il-bilanci jkunu ghadhom pendenti, minkejja li jkunu ntbaghtu l-avvizi opportuni, ladarba ma jsirx ebda hlas, jinbdew il-proceduri fil-Qorti. Meta d-debitur jibqa' ma jhallasx, jittiehdu l-passi

sabiex il-pulizija tagixxi kontra min ma jkunx hallas. Huwa ma kienx f'posizzjoni li jispjega ghaliex il-procedura taht l-artikolu 23 ma kenitx tintuza qabel, lanqas dwar kemm kien jithalla bhala terminu qabel ma jinbdew il-proceduri bil-Qorti jew kif in-nuqqas fil-kaz odjern tas-snin 2000-2001, sar mertu ta' proceduri li nbdew fl-2011.

Da parti tieghu, l-akkuzat Angelo Abela ressaq affidavit fejn huwa jghid li kienu zewg diretturi li jmexxu s-socjetà Camela Contractors Limited li kienet taghmel xoghol tal-elettriku u xoghol mekkaniku, hu u certu Joseph Camilleri. Huwa jispjega li filwaqt li fil-bidu t-tnejn li huma kienu jmorru fuq il-lant tax-xoghol, wara ftit zmien, Camilleri kien qallu li ma tantx kien kapaci ghal dan ix-xoghol u ghalhekk ftehmu li filwaqt li Camilleri jiehu hsieb tal-affarijiet tal-kumpanija mill-ufficcju, Abela kienu jiehu hsieb ix-xogholijiet tal-kumpanija fuq barra. Abela jispjega li huwa ftit jaf jikteb u jaqra u ghalhekk il-finanzi thallew f'idejn Camilleri li huwa kien jafda. L-ufficcju tal-kumpanija ghall-ewwel kien fi proprjetà mikrija lilhom minn missier Camilleri, sakemm wara ftit l-ufficcju taghhom kien rilokat fl-indirizz tar-residenza personali ta' Camilleri, fejn kienu jinzammu l-kompjuter, il-files u d-dokumenti kollha.

Il-haddiema tal-kumpanija kienu jithallsu permezz ta' cekkijiet mill-kont tal-kumpanija, li ghalihom kien hemm bzonn kemm il-firma tieghu, kif ukoll dik ta' Camilleri. Huwa kien jiffirma c-cekkijiet in bjank peress li huwa kien jafda lil Camilleri u sabiex Camilleri jkun jista' jhallas id-debiti tas-socjetà taghhom. Meta s-socjetà taghhom kellha problema mal-bank, il-hlasijiet taghhom kienu jidhlu fil-kont personali tal-mara ta' Camilleri u fejn kienu jinhargu cekkijiet minn dan il-kont, huwa ma kienx ovvjament jiffirma. Huwa kien minghalih li l-pagi tal-haddiema qeghdin jithallsu, sakemm fl-2002 il-haddiema fittxewhom bil-Qorti ghall-hlas ta' pagi. Xoghol kellhom u hlasijiet lill-kumpanija kienu qeghdin isiru wkoll. Camilleri kien jghidlu li kollox kien sejjer tajjeb u li kien ser ikollhom qliegh sostanzjali. Izda fl-2002 Camilleri nfurmah li ma kienx hemm flus u ghalkemm kellhom hafna xoghol, il-kumpanija kellha tieqaf topera. Huwa jghid li konsegwenza tal-ingann li wettaq Camilleri, huwa spicca biex kellu jaghmel tajjeb personalment ghad-dejn tas-socjetà taghhom, inkluz mal-Bank u ma kredituri

ohra li tfaccaw maz-zmien. Lanqas ma seta' jfittex li jigbor il-flus dovuti lill-kumpanija, peress li ma kellu xejn f'idejh.

Rigward il-kontribuzzjonijiet tas-sigurtà socjali tal-impjegati u t-taxxa taghhom, Abela jishaq li dawn kellu jiehu hsiebhom Camilleri u li hu ma kellu ebda ideja li dan ma kienx qed jaghmel il-pagamenti mehtiega u lanqas jaf x'sar mill-flus li kienu qeghdin idahhlu. Abela talab il-karti u l-kompjuter lil Camilleri u ghalkemm dan kien ghaddielu l-kompjuter, kellu l-memorja imnaddfa u baqa' minghajr informazzjoni ta' xejn. Huwa pprova jkellem lill-*accountant* taghhom Neville Chappelle, li jaf li Camilleri kien jitkellem mieghu. Huwa sar jaf li l-formoli tat-taxxa ma kienux intbaghtu meta d-Dipartiment tat-Taxxa fis-sena 2008, baghtlu ittra d-dar, li huwa wiegeb, kif jirrizulta mill-atti tal-process. Huwa jghid li llum jinsab f'diffikultà li jiddefendi lilu nnifsu peress li ma jistghux jinstabu d-dokumenti tas-socjetà Camela Contractors Limited, li qatt ma kienu fil-pussess tieghu. Meta staqsa lil Camilleri dan baghtu ghand l-*accountant*, filwaqt li *l-accountant* qal li dawn kien tahom lil Joe Camilleri. Inoltrè jirrizulta wkoll li Joe Camilleri miet fis-sena 2013. B'hekk Abela jispjega li jinsab fl-impossibiltà li jiddefendi lilu nnifsu. Fis-seduta tal-15 t'Ottubru, 2014, Abela jixhed illi qatt ma fittex lil Camilleri peress li ma kellux flus biex ihallas lill-avukati.

Xehed ukoll l-*accountant* Neville Chappell u jghid li kien hu responsabbli ghad-dokumentazzjoni sabiex tigi ffurmata l-kumpanija bejn Camilleri (li kien gar tieghu) u Abela. Chappell kien jiehu hsieb il-kontabilità ta' Camela Contractors Limited bejn l-2000 u l-2001, izda ma kienx jiehu hsieb il-pagi jew il-formoli tal-FSS. Id-dokumenti ma kienx izommhom hu, izda kien imur l-ufficcju taghhom fejn kellu kuntatt l-aktar ma' Joseph Camilleri, peress li Abela kien jahdem fuq barra. Huwa kellu l-informazzjoni biex jaghlaq is-sena 2000 u baghat ir-return tat-taxxa, izda mhux tas-sena 2001, peress li Camilleri ma kienx qed juri interess u l-ufficcju spiss kien isibu maghluq. Fis-sena 2000, il-kumpanija kienet sejra tajjeb u ghalkemm ma kellhiex profit, dan wiehed seta' jifhmu tenut kont tal-fatt li kienet l-ewwel sena li qeghda topera u peress li kellhom kuntratt kbir ma' lukanda dan ma kienx jinkwetah. Mill-*audited accounts* tas-sena 2000, irrizultalu li s-socjetà in kwistjoni

kellha pendenti Lm3,300 dovuti principalment bhala kontribuzzjonijiet tas-sigurtà socjali u possibilment taxxa wkoll. L-*audited accounts* kienu gew moghtija lil Abela u Camilleri bhala *shareholders* u lill-Bank ukoll minhaba l-*overdraft facilities.* Jghid li Abela kien infurmah li huwa kellu jaghmel tajjeb ghall-facilità tal-bank bil-proprjetà personali tieghu u Abela ried li jaghlaq il-kotba tal-kumpanija, izda peress li ma kellux access ghad-dokumenti, (li ma jafx x'sar minnhom) ma setax jaghmel hekk.

Mill-aspett ta' dritt, ghandu jinghad mill-ewwel, li ladarba ssir referenza kostituzzjonali bhalma hija dik in ezami, din il-Qorti hija marbuta li tqis il-kwistjoni fil-parametri tar-referenza maghmula lilha mill-ewwel Qorti. Kif ritenut fis-sentenza ta' din il-Qorti diversament preseduta, tal-15 ta' Novembru, 2011, fl-ismijiet **ir-Repubblika ta' Malta v. Matthew John Migneco:**

> *"Billi l-kwestjoni tkun inqalghet quddiem Qorti li mhix il-Prim'Awla tal-Qorti Civili jew il-Qorti Kostituzzjonali, u billi l-procediment ma jkunx tressaq quddiem din il-Qorti direttament minn min jallega l-ksur tal-jedd fondamentali partikolari, din il-Qorti jkollha tqis fedelment il-kwestjoni fil-mod u t-termini mghoddijin lilha mill-Qorti li tkun ghamlet ir-riferenza, u jekk tonqos li taghmel dan jew titbieghed milli tqis dak lilha riferut, tkun qegħda tiddeciedi extra petita."*

Ir-referenza kostituzzjonali hija msejsa fuq zewg binarji:

1. Ilment dwar id-Dewmien tal-Kummissarju tat-Taxxi biex jakkuza lill-imputat bir-reat in kwistjoni jilledix id-drittijiet tieghu sanciti permezz tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni.

L-Istat dam ghaxar snin biex iressaq lil Abela quddiem il-Qrati kompetenti ta' gurisdizzjoni Kriminali, u ghalhekk il-mistoqsija li trid tigi ndirizzata hija jekk kienx hemm lezjoni id-dritt tieghu ghal smigh xieraq fi zmien ragonevoli, kif tutelat bl-artikolu 39 (1) tal-Kostituzzjoni u Artikolu 6 tal-Konvenzjoni. L-ewwel kwezit li jrid jigi determinat f'dan ir-rigward huwa jekk ghandux

jigi nkluz l-ghadd taz-zmien li ghadda minn meta sehh il-fatt sakemm ittiehed il-kaz il-Qorti, jew inkella jekk l-ghadd taz-zmien jibdiex li jigi kkunsidrat minn meta nbdew il-proceduri legali.

Artikolu 39 (1) tal-Kostituzzjoni jipprovdi:

> *"Kull meta xi hadd ikun akkuzat b'reat kriminali huwa ghandu, kemm il-darba l-akkuza ma tigix irtirata, jigi moghti smigh xieraq gheluq zmien ragonevoli minn qorti indipendenti u imparzjali mwaqqfa b'ligi."*

Fis-sentenza qabel imsemmija ta' Ir-Repubblika ta' Malta v. Matthew-John Migneco deciza mill-Prim'Awla (Sede Kostituzzjonali), inghad fir-rigward:

> "*Illi l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta jaghmilha cara li l-jedd ta' smigh xieraq fil-qafas ta' proceduri kriminali jiddependi minn (a) akkuza li (b) tkun qeghda tinstema' minn Qorti indipendenti u imparzjali mwaqqfa b'ligi. Dan l-artikolu gie mfisser mill-Qrati taghna bhala li japplika biss fejn ikun inbeda procediment quddiem qorti li, fl-gheluq ta' dak il-procediment, tista' tasal biex taghti decizjoni li tiddetermina l-htija jew in-nuqqas ta' htija tal-persuna akkuzata".*

Peress li l-ilment tal-imputat Abela hija dwar id-dewmien sabiex jinbdew il-proceduri legali u kunsidrat li taht l-artikolu 39 (1) tal-Kostituzzjoni, tiskatta l-protezzjoni hekk kif jinbdew il-proceduri legali, ma jirrizultax lil din il-Qorti li l-imputat garrab ksur taht l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni.

Madankollu huwa ritenut li s-sitwazzjoni hija kemmxejn differenti taht l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni, fis-sens li l-applikabbiltà tal-harsien tal-jedd ghal smigh xieraq taht dan l-artikolu tal-Konvenzjoni hija usa' minn dik moghtija ghall-istess jedd taht il-Kostituzzjoni, peress li l-harsien tal-jedd ghal smigh xieraq japplika f'kull stadju tal-procediment. L-artikolu 6 (1) tal-Konvenzjoni Ewropea jipprovdi:

"*<u>Fid-decizjoni tad-drittijiet civili u tal-obbligi tieghu jew ta' xi akkuza kriminali kontra tieghu</u>, kulhadd huwa ntitolat ghal smigh imparzjali u pubbliku fi zmien ragonevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'ligi…"* (sottolinjar mizjud minn din il-Qorti). - Ghalhekk l-Artikolu 6 jista' japplika qabel persuna tigi formalment imressqa quddiem qorti.

Kif ritenut mill-Qorti Kostituzzjonali fis-sentenza taghha tal-11 ta' Novembru, 2011 fl-ismijiet **John Said proprio et nomine v. L-Avukat Generali:**

> *"19. Illi kif jghidu l-awturi **Van Dijk u Van Hoof**, li l-ewwel Qorti kkwotat, "When the length of the relevant period has been established, it must subsequently be determined whether this period is to be regarded as reasonable. <u>In many cases the Court only makes an overall assessment, in other cases however, it assesses the lapse of time in each stage of the proceedings.</u> The reasonableness cannot be judged in the abstract but has to be assessed in view of the circumstances of each individual case".*
>
> *20. Ghalhekk skont dawn il-principji l-ebda fattur partikolari ma huwa wahdu konklussiv, imma l-Qorti trid tezamina l-fatturi kollha separatament biex tivvaluta l-effett kumulattiv fuq il-proceduri fl-intier taghhom sabiex tara jekk dawn gewx maghluqa fi zmien ragjonevoli. Il-Qorti tista' ssib li fattur partikolari kien leziv mentri fatturi ohrajn ma kienux..."*

Fl-istess sentenza kien ritenut ukoll illi sabiex jigi determinat jekk is-smigh ta' xi proceduri sarx fi zmien ragonevoli, wiehed irid iqis ic-cirkostanzi kollha fil-proceduri in ezami, partikolarment:

1. In-natura jew il-komplessità tal-kaz in kwistjoni;
2. Il-kondotta tal-partijiet fil-kawza; u
3. Il-mod kif dawk il-proceduri gew trattati mill-istess awtorità gudizzjarja.

Fil-kaz in ezami, ma jirrizultax li l-kaz kien jipprezenta xi kumplikazzjoni partikolari sabiex jigi investigat u li titressaq il-

prosekuzzjoni tiegħu jew li l-imputat fixkel jew tawwal iż-żmien b'xi mod. Minn naħa l-oħra hemm korrispondenza fil-process li l-Kummissarju tat-Taxxi Interni sejjaħ lil Joseph Camilleri għall-ħlas sa mis-sena 2003 u fil-każ tal-imputat Abela, dan kien interpellat f'Mejju 2008 jiġifieri tliet snin qabel ma nbdew il-proċeduri kriminali fil-konfront tiegħu u tmien snin wara li seħħew l-allegati nuqqasijiet fiskali li għalihom kien mistenni li jwieġeb.

Il-fatt hu li d-Dipartiment tat-Taxxi Interni dam għaxar snin biex iressaq lil Abela quddiem il-Qrati ta' kompetenza kriminali. Minn eżami bir-reqqa tal-provi jirriżulta illi dan id-dewmien effettivament kien ta' preġudizzju għall-imputat, tenut kont taċ-ċirkustanzi fejn sieħbu fin-negozju miet, li huwa m'għandux access għad-dokumenti ta' xejn, kif ukoll għalkemm ittanta li jirrimedja għas-sitwazzjoni, billi jinkariga lill-*accountant* li kellhom sabiex jirregolarizza l-pożizzjoni tiegħu, dan ukoll sab ruħu fl-impossibità li jwettaq dan l-inkarigu għar-raġunijiet esposti qabel. Tassew huwa minnu li l-imputat ma jistax iressaq l-aħjar difiża għalih, peress li huwa impossibli għalih jippreżenta l-aħjar dokumenti, l-aħjar xhieda jew provi biex jirribatti l-akkużi imressqa fil-konfront tiegħu u dan minħabba ż-żmien esaġerat li l-Kummissarju ħa biex jieħu l-passi fil-konfront tal-imputat. (Il-Qorti tirreferi fil-kuntest għas-sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali tat-30 ta' Novembru 2012, fl-ismijiet **John Geranzi Limited v. Kummissarju tat-Taxxi Interni et.**)

Għalhekk din il-Qorti hija tal-fehma li dan l-ilment mill-perspettiva tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea jirriżulta ġustifikat.

2. Ilment dwar *Ne Bis In Idem,* cioe' jekk il-proċeduri penali in kwantu jsegwu l-impożizzjoni ta' taxxa addizzjonali kontra l-imputat jilledux id-drittijiet tiegħu a tenur ta' l-artikolu 39 (9) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 4 tas-Seba' Protokoll tal-Konvenzjoni. Id-difensur tal-imputat jargumenta li l-Istat għandu titolu eżekuttiv u drittijiet ċivili li huma kawtelati bil-liġi u għalhekk għandu l-mezzi legali meħtieġa sabiex jeżiġi ċivilment il-ħlas dovut. Jisħaq ukoll li piena konsegwenzjali għas-sejbien ta' ħtija tkun leżiva tad-drittijiet tal-imputat.

Artikolu 39 (9) tal-Kostituzzjoni jipprovdi :

> *"Ebda persuna li turi li tkun ghaddiet proceduri quddiem xi qorti kompetenti ghal reat kriminali u jew tkun giet misjuba hatja jew liberata ma ghandha terga tghaddi proceduri ghal dak ir-reat jew ghal xi reat kriminali iehor li ghalih setghat tigi misjuba hatja fil-proceduri ghal dak ir-reat hlief wara ordni ta' qorti superjuri moghti matul il-kors ta' appell jew proceduri ta' revizjoni dwar id-dikjarazzjoni ta' htija jew liberazzjoni; u ebda persuna ma ghandha tghaddi proceduri ghal reat kriminali jekk turi li tkun hadet il-mahfra ghal dak ir-reat:…"*

Huwa ritenut li sabiex tirrizulta lezjoni tad-dritt sancit taht il-Kostituzzjoni, jehtieg li l-imputat ikun gie pprocessat minn Qorti, ai termini tal-provvedimenti tal-Kostituzzjoni. Mentri taht l-Artikolu 4 tas-Seba' Protocoll tal-Konvenzjoni, l-protezzjoni moghtija hija usa' fis-sens li tirrizulta vjolazzjoni jekk persuna tigi processata jew kastigata darbtejn ghall-istess reat. Fil-parti relevanti tieghu, dan l-ahhar imsemmi artikolu jaqra hekk:

> *"1. Hadd ma jista' jkun ipprocessat jew jerga' jigi kkastigat ghal darb'ohra fi procedimenti kriminali taht il-gurisdizzjoni tal-istess Stat ghal xi reat li dwaru jkun digà gie finalment liberat jew misjub hati skond il-ligi u l-procedura penali ta' dak l-Istat."*

Abela jishaq li bil-fatt li gew imposti fuqu l-penali amministrattivi fil-forma ta' taxxa addizzjonali, a bazi tal-Avviz Legali 88 tas-sena 1998, kif ukoll kontribuzzjoni addizzjonali a bazi tal-provvedimenti tal-Att dwar is-Sigurta Socjali u l-fatt li issa ser jigi pprocessat kriminalment ghall-istess nuqqas, li jgorr pieni ohra ghalih innifsu, kif provdut taht l-istess ligi rispettivament, ser jigi lez dan id-dritt tieghu. Dana peress li huma kollha naxxenti mill-istess fatt u cioe' in-nuqqas li jitnaqqas it-taxxa fuq id-dhul u l-kontribuzzjonijiet socjali tal-impjegati tas-socjetà Camela Contractors Limited u li jithallsu dawn l-ammonti hekk imnaqqsin lill-Kummissarju tat-Taxxi Interni.

F'sentenza ta' din il-Qorti (diversament preseduta) tal-21 ta' Frar, 2014, fl-ismijiet **il-Pulizija v. Godwin Muscat** li kienet titratta mertu identiku, ma kienx ritenut li kien hemm ksur ta' dawn il-provvedimenti peress li kien meqjus li sanzjonijiet amministrattivi li l-ghan warajhom huwa ntiz sabiex iservi kemm bhala deterrent kif ukoll bhala mizura punittiva, jwasslu li din tikkwalifika bhala *"criminal penalty"*, izda peress li dik it-taxxa addizzjonali hija bbazata fuq id-diskrezzjoni tal-Kummissarju, allura ma kenitx meqjusa bhala wahda definittiva, kuntrarjament ghal sentenza li ssir gudikat. Il-Qorti f'dak il-kaz irriteniet li ma saritx il-prova li nhareg avviz kontra l-imputat personalment fejn gew imposti t-taxxi addizzjonali u jekk kemm il-darba johrog tali avviz kontra l-imputat personalment, huwa ghandu rimedju provdut fil-ligi fejn jista' jikkontesta l-ammonti pretizi u ghalhekk ma kienx ghad hemm decizjoni finali u kien ghad hemm ir-rimedji miftuhin.

Mentri f'sentenza aktar recenti, tal-Qorti Kostituzzjonali tad-29 ta' Mejju, 2015, fl-ismijiet **Angelo Zahra v. L-Onorevoli Prim Ministru et,** giet espressa l-fehma li ghalkemm il-piena amminstrattiva mhix wahda definittiva (peress li kif ritenut fis-sentenza Pulizija v. Godwin Muscat, fid-diskrezzjoni tal-Kummissarju, ai termini tal-Artikolu 23 (8) tal- Att dwar l-Amminstrazzjoni tat-Taxxa – Kap. 372, il-piena tista' tigi irtirata parzjalment jew fl-intier taghha); u skond l-istess ligi tista' tigi wkoll kontestata quddiem Qorti (taht l-Artikolu 23 (7) fi zmien hmistax-il jum min-notifika tal-avviz); jew sahansitra persuna tista' tinghata mahfra fejn il-Kummissarju jkun sodisfatt li n-nuqqas tal-pagatur ma kienx dovut ghal xi htija jew negligenza tieghu, (taht ir-regolament numru 24 (5) tal-Legislazzjoni Sussidjarja 372.14), ladarba l-multi mitluba mid-Direttur tat-Taxxi Interni li potenzjalment kienu jlahhqu eluf kbar ta' ewro, kienu sostanzjali u ma gewx irtirati, meta nbdew il-proceduri kriminali kontra r-rikorrent ghar-reati bbazati fuq l-istess fatti, fatti li huma kklasifikati bhala reat kriminali – li fuqhom kien hemm imposti multi amministrattivi, l-imputat kien meqjus li gie processat darbtejn u penalizzat darbtejn u dan bi ksur tal-artikolu konvenzjonali in kwistjoni.

F'dan is-sens giet citata wkoll sentenza tal-Qorti Ewropeja fl-ismijiet **Lucky Dev v. Sweden** (Appl 7356/10 deciz 27 ta' Novembru, 2014), fejn il-Qorti Kostituzzjonali rriteniet li:

> "...*the aim of Article 4 of Protocol No.7 is to prohibit the repetition of criminal proceedings that have been concluded by a final decision..." qalet li l-fatt wahdu li kien hemm duplikazzjoni ta' proceduri, kriminali u amministrattivi, ghaddejjin fl-istess hin ma jinvolvix ksur tal-Artikolu 4 tal-Protokoll 7. Dak li f'dak il-kaz kien jinvolvi ksur ta' dak l-artikolu konvenzjonali kien il-fatt li, ghalkemm il-proceduri kriminali kienu gew konkjuzi qabel il-proceduri amministrattivi bil-liberatorja tal-applikant, dawn l-ahhar proceduri damu ghaddejjin ghal 9 xhur ohra, wara li l-applikanti kienet giet liberata. "Therefore the applicant was tried "again" for an offence for which she had already been finally acquitted".*
>
> *29. Fid-dawl tal-premess, fil-kaz odjern jirrizulta li, fiz-zmien meta ttiehdu passi kriminali kontra r-rikorrent konkluzi bis-sejbien ta' htija tar-reati li bihom kien gie akkuzat u konsegwentement ikkundannat piena, kienu gia` gew imposti fuqu multi "amministrattivi" ta' entità tant severa li ghandhom jitqiesu sanzjoni ta' natura penali. Ghaldaqstant fid-dawl tal-fatti kif zvolgew, il-proceduri kriminali kontra tieghu huma vjolattivi tal-Artikoli 4 tal-Protokoll 7. Dan ghandu jwassal ghan-nullità tas-sentenza moghtija mill-Qorti tal- Magistrati [Malta] fid-9 ta' Marzu 2010 kif riformata mill-Qorti Kriminali fil-31 ta' Ottubru 2013.*
>
> *30. Ghalhekk dan l-aggravju qed jitqies bhala fondat u qed jigi milqugh*."

Din il-Qorti tikkontendi li din il-posizzjoni adottata mill-Qorti Kostituzzjonali f'din l-ahhar sentenza ghandha tapplika *mutatis mutandis* ghall-kaz in ezami. Ir-responsabbilità personali tal-imputat Abela tirrizulta mill-provvedimenti tal-ligi (artikolu 123 tal-Kap. 318 tal-Ligijiet ta' Malta, kif ukoll ir-regola 30 tal-L.S. 372.14). Jirrizulta ampjament ippruvat kemm mid-dokumenti esebiti, (Dok. SA16 a fol. 57 tal-process) skond l-avviz mibghut

lill-Abela mid-Dipartiment tat-Taxxi Interni, kif ukoll mix-xhieda moghtija mir-rapprezentant tal-istess Dipartiment a fol. 101 tal-process, li apparti t-taxxa u l-kontribuzzjonijiet dovuta, hemm ukoll dovuti it-taxxa u l-kontribuzzjonijiet addizzjonali (ghan-nuqqas ta' sottomissjoni tal-formoli mehtiega u konsegwentement ghall-flus li sal-lum ghadhom ma thallsux lill-Gvern), li llum ilahhqu somom sostanzjali u tant severi li effettivament ghandhom jitqiesu bhala sanzjoni ta' natura penali. Sal-lum, dawn is-sanzjonijiet, ma jirrizultax li gew irtirati jew mahfura.

Ghalhekk huwa ritenut li, process kriminali kontra l-imputat fuq l-istess fatti, jew fuq l-istess nuqqasijiet, bil-konsegwenza li ser jigi processat u possibilment penalizzat darbtejn, tassew jirrizulta li jinkiser il-principju ta' *ne bis in idem,* hekk kif sancit taht l-Artikolu 4 tas-Seba' Protokoll tal-Konvenzjoni.

Bhala rimedju, l-imputat qieghed jitlob ordni minn din il-Qorti sabiex il-proceduri penali li minnhom saret referenza jitwaqqfu minnufih, kif ukoll kumpens ghal danni non-pekunarji minhabba l-lezjonijiet mgarrba minnu.

Madankollu kif ritenut qabel, u kif korrettement sottomess mill-abbli difensur tal-Avukat Generali, din il-Qorti hija marbuta mat-termini tar-referenza kostituzzjonali li saritilha mill-Qorti Referenti u konsegwentement ikollha tqis fedelment il-kwistjoni fil-mod u t-termini mghoddijin lilha mill-Qorti li tkun ghamlet ir-referenza (ara sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali tal-31 ta' Lulju, 2000, fl-ismijiet **Bedingfield v. Kummissarju tal-Pulizija**). Ladarba l-procedura ordinarja tkun ghada ghaddejja, kull ma jkun mehtieg huwa li din il-Qorti tirrispondi l-mistoqsija maghmula mill-ewwel Qorti u toffri lill-Qorti Referenti l-gwida mitluba permezz tal-istharrig kostituzzjonali mwettaq minn din il-Qorti.

Ghal dawn ir-ragunijiet, il-Qorti qeghda taqta' u tieddeciedi billi:

Twiegeb ghall-kwistjoni referita lilha mill-Qorti tal-Magistrati, bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali, permezz tad-digriet taghha tat-13 ta' Lulju, 2012, billi filwaqt li tiddikjara li ma

ssibx ksur tal-jeddijiet fundamentali taht l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni, ssib li d-dewmien kien leziv ghad-drittijiet tal-imputat kif imhares bl-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea u tiddikjara li l-proceduri kriminali jikkostitwixxu vjolazzjoni tal-principju *ne bis in idem* hekk kif mahsub taht l-artikolu 4 tas-Seba' Protocoll tal-Konvenzjoni Ewropea.

Tordna lir-Registratur jghaddi kopja tas-sentenza biex titpogga fl-atti quddiem il-Qorti tal-Magistrati, bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali.

IMHALLEF

DEP/REG